

Kysely taloudellisille toimijoille: kokemuksia voimassa olevan julkisuuslain soveltamiseen liittyvistä keskeisistä haasteista ja julkisuuslainsäädännön kehittämistarpeista taloudellisen toiminnan näkökulmasta

Tausta

Oikeusministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan julkisuuslain ajantasaistamista. Työryhmän toimikausi kestää 30.6.2023 saakka.

Julkisuuslain ajantasaistamista valmistelevan työryhmän tehtävänä on selvittää ja arvioida julkisuusperiaatteen asianmukaisen toteutumisen ja toteuttamisen ongelmakohtia ja niihin vaikuttavia toimia. Selvitysten ja arvioiden perusteella työryhmän tulee valmistella sille asetetun tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat lainsäädännön muutosehdotukset. Tavoitteena on nykyistä selkeämpi ja toimivampi lainsäädäntö, joka edistää yhteiskunnan avoimuutta ja vastaa nyky-yhteiskunnan vaatimuksia.

Perustuslain 12.2 §:n mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Viranomaisten toimintaan liittyvän julkisuuden tarkoituksena on antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999; julkisuuslaki) toimivuutta on viimeksi tarkasteltu kokonaisuutena vuosituhaten alussa. Voimassa olevasta julkisuuslaista on kertynyt runsaasti soveltamiskokemusta ja huomattava määrä tuomioistuimien ja ylimpien laillisuusvalvojen tulkintakäytäntöä. Näiden myötä on noussut esiin eri tyyppisiä lainsäädännön selkeyttämis- ja kehittämistarpeita. Sääntelyyn liittyy uudistamistarpeita, joista osa on luonteeltaan teknisiä mutta osa edellyttää syvällisempää sääntelyn sisällön ja rakenteen toimivuuden arviointia.

Työryhmän on toimeksiantonsa mukaan kiinnitettävä julkisuusperiaatteen asianmukaisen toteutumisen ja toteuttamisen ongelmakohtien ja niihin vaikuttavien toimien arvioinnissa huomiota ennen kaikkea voimassa olevaan julkisuuslainsäädäntöön liittyviin *käytännön soveltamisen haasteisiin*. Säännösten ajantasaisuutta ja toimivuutta on tarkasteltava myös *yhteiskunnan ja viranomaisten toimintaan liittyvien muutosten näkökulmasta* huomioiden muun muassa digitalisaatioon liittyvät mahdolliset muutostarpeet. Erityisesti on tarkasteltava lain *ymmärrettävyyttä* ja sen systematiikan ja sen yksittäisten säännösten selkeyttämistarpeita. Kokonaisuuteen liittyen on arvioitava myös *oikeusturvan ja seuraamusten* merkitystä julkisuusperiaatteen toteutumisessa.

Työryhmän tulee myös selvittää mahdollisuudet selkeyttää viranomaisten asiakirjojen julkisuuden ja *henkilötietojen suojan* (julkiset henkilötiedot) välistä suhdetta. Selkeyttämisen tavoitteena tulee olla avoimuuden turvaaminen, ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan kannanotot asiakirjajulkisuuden ja henkilötietojen suojan välisestä tasapainosta (PeVL 14/2018 vp).

Selkeyttämisen osana tulee tarkastella myös salassapitosäynnösten muotoilusta ja sääntelyn rakenteesta seuraavia epäkohtia ja tulkintaepäselvyyksiä sekä keinoja vaikuttaa niihin lainsäädännön muutoksin. Sen sijaan salassapitosäynnösten ja niihin liittyvien vahinkoedellytyslausekkeiden systemaattinen sisällöllinen tarkastelu ja mahdollinen uudistaminen jäävät toimeksiannon ulkopuolelle.

Työryhmän tehtävänä on myös selvittää ja arvioida julkisuuslain soveltamisalan riittävyttä ja ajantasaisuutta erityisesti ottaen huomioon hallinnon uusiutuvat rakenteet. Tällä kyselyllä pyritään kuitenkin selvittämään ensi sijassa muita kuin soveltamisalakysymyksiin liittyviä epäkohtia.

Tavoitteet

Tämän kyselyn tarkoituksena on osana työryhmän toimeksiantoa selvittää kokemuksia voimassa olevan lain soveltamiseen liittyvistä keskeisistä haasteista ja lainsäädännön kehittämistarpeista taloudellisen toiminnan näkökulmasta. Kyselyn tulokset on tarkoitus huomioida osana työryhmän tehtävänä olevaa kehittämistarpeiden arviointia.

Kyselyn vastaanottajia pyydetään vastaamaan jäljempänä esitettyihin kysymyksiin. Vastaajia pyydetään huomioimaan vastauksissaan, että salassapitosäynnösten sisällöllinen tarkastelu ei kuulu työryhmän tehtäväksiintoon.

Vastausohjeet vastaanottajille

Vastaukset pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun kyselyyn suomen tai ruotsin kielellä. Vastauksia ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse. Käsittelyn helpottamiseksi oikeusministeriö pyytää, että vastaukset jaotellaan lausuntopyyntöissä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Myös jakelulistan ulkopuoliset voivat halutessaan vastata kyselyyn. Vastaukset antaakseen vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi:hin.

Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivuilta Ohjeet > Käyttöohjeet. Palvelun käyttöönoton tukea voi pyytää osoitteesta lausunto.om@om.fi.

Huomaattehan, että kaikki vastaukset ovat julkisia ja ne julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä.

Aikataulu

Vastaukset kyselyyn pyydetään toimittamaan oikeusministeriölle viimeistään 25.6.2021.

Valmistelijat

Lisätietoja asiasta antavat:

Lainsäädäntöneuvos Virpi Korhonen (puh. 0295 150 100), sähköposti etunimi.m.sukunimi@om.fi (18. kesäkuuta saakka)

Lainsäädäntöneuvos Heidi Alajoki (puh. 0295 150 052), sähköposti etunimi.sukunimi@om.fi.

Linkit

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM083:00/2020> - Hankesivu

<https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM083:00/2020> - Statsrådets projektportal

Jakelu:

Elinkeinoelämän keskusliitto
Elintarviketeollisuusliitto ry
Energieollisuus ry
Finanssiala ry
Henkilöstöpalveluyritysten liitto
Hyvinvointiala HALI ry
Kaupan liitto ry
Kemianteollisuus ry
Keskuskauppakamari
Kiinteistöyönantajat ry
Logistiikkayritysten Liitto ry
Maa- ja Metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
Palvelualojen työnantajat PALTA ry
Perheyrytysten liitto
Puusepänteollisuus ry
Rakennusteollisuus RT ry
Satamaoperaattorit ry
Sivistystyönantajat ry
Suomen Tekstiili & Muoti ry
Suomen yrittäjät ry
Teknologiateollisuus ry
Yhteinen Toimialaliitto ry

Alla on esitetty työryhmän toimeksiannon pohjalta kysymyksiä julkisuusperiaatteen toteutumisesta. Pyydämme arviomaan esitettyjä kysymyksiä ja tuomaan esiin erityisesti oman tai edustamanne tahon toiminnassa havaittuja näkökohtia. Vastaukset kysymyksiin toivotaan muotoiltavan lyhyesti, mutta mahdollisimman konkreettisesti ja selkeästi. Voitte konkretisoida havaintojanne tarvittaessa esimerkkien avulla. Kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse vastata.

1. Onko julkisten tietojen saatavuus sekä mahdollisuus tietojen uudelleenkäyttöön riittävää? Jos ei, niin mitkä ovat nähdäkseenne avoimuuden toteutumisen keskeisimmät esteet?

2. Ovatko digitalisaatio, muuttuneet tiedonkäsittelytavat tai muut muutokset toimintaympäristössä parantaneet julkisten tietojen saatavuutta tai aiheuttaneet haasteita julkisuusperiaatteen toteutumisessa? Jos ovat, niin kuvatkaa näitä muutoksia.

3. Liittyykö julkisuuslain ja henkilötietojen suojaa koskevien sekä niitä yhteensovittavien (JulkL 16.3 §) säännösten tulkitsemiseen mielestänne haasteita? Jos liittyy, niin kuvatkaa kokemaanne epäselvyyttä tai epäkohtaa mahdollisimman tarkasti.

4. Muut mahdolliset kommentit ja toiveet, joita haluatte välittää työryhmälle julkisuuslain ajantasaistamistyössä huomioon otettavaksi.

Suurpää Johanna
OM

Korhonen Virpi
OM